

Asia: VN/25829/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n lausunto valtiovarainministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain, rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain sekä finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta:

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry (jäljempänä myös ”SPL”) toteaa, että sillä on ollut mahdollisuus esittää jo aiemmin näkemyksiään perintätoimialaa valvovalle viranomaiselle eli aluehallintovirastolle koskien toimialakohtaista ohjeistusta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Viimeisin ilmoitusvelvollisten ja valvojan välinen yhteistapaaminen (etäpalaveri) em. ohjeistukseen liittyen pidettiin 13.1.2021, jolloin käytiin läpi jo aiemmin perintätoimialalle kommentoitavaksi annettuun ohjeluonnokseen saatuja SPL:n kommentteja, ja aluehallintovirasto vastasi myös SPL:n esittämiin ko. ohjetta koskeviin tarkentaviin kysymyksiin. Luonnoksessa hallituksen esityksestä on huomioitu onnistuneesti SPL:nkin aluehallintovirastolle esiin tuomia asioita/näkemyksiä, mutta muutamia perusteluja hallituksen esityksen luonnoksessa SPL kuitenkin kummeksuu ja ne liittyvät asiakkaan määritelmän yhteydessä annettuihin esimerkkeihin, joita SPL perustelee tarkemmin jäljempänä.

Asiakkaan määritelmä ja esimerkit:

Tarkennuksena heti alkuun todettakoon, että SPL pitää erittäin kannatettavana ehdotusta asiakkaan määritelmän lisäämisestä lakiin, kun harkitaan kansallisia muutostarpeita.

Monissa muissakin maissa on rahanpesulaeissa määritelty asiakas ja/tai asiakassuhde kuten hallituksen esityksen luonnoksessa myös todetaan ulkomaisen lainsäädännön ja ulkomailla käytettyjen keinojen osalta. Kuten esimerkiksi Ruotsin rahanpesulaissa asiakas on määritelty henkilönä, joka on sopimussuhteessa tai on aloittamassa sopimussuhteen ilmoitusvelvollisen kanssa, ja Viron rahanpesulaki määrittelee asiakkaan liikesuhteessa ilmoitusvelvollisen kanssa olevana henkilönä. SPL katsoo, että Ruotsin rahanpesulain mukainen määritelmä on käytännönläheinen ja selkeä määritelmä asiakkaalle eli asiakas on taho, joka pyrkii tai on tulossa asiakkaaksi (“on aloittamassa sopimussuhteen”) taikka on jo olemassa toimeksiantosuhde (“on sopimussuhteessa”).

Luonnoksessa hallituksen esityksestä nykytila ja sen arviointi-kohdassa todetaan asiakkaan määritelmästä, että se on finanssivalvonnan standardin mukaan luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, jolle valvottava (ilmoitusvelvollinen) tarjoaa tai joka pyytää tai käyttää valvottavan palveluita (s. 17). Lisäksi hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan (s. 17), että asiakassuhteen perustaminen voi olla esimerkiksi toimeksiantosopimuksen solmiminen ja tavallisesti asiakas on se, jonka nimissä palvelu tai tuote on valvottavan (ilmoitusvelvollisen) järjestelmissä. SPL toteaa, että nämäkin määritelmät kuvaavat hyvin, miten asiakkaaksi tulo tapahtuu eli kun asiakas “pyrkii” asiakkaaksi esimerkiksi etäyhteyden kuten verkkopalvelun kautta ja haluaa käyttää ko. palvelua (ja kuten finanssivalvonnan määritelmässä edellä tämä sama asia ilmaistu “joka pyytää käyttää valvottavan palveluita”).

Vaikka kaikki edellä esitetyt kuvaukset ovat hyvin käytännönläheisiä ja siten selkeitä, niin SPL kuitenkin katsoo, että säännöskohtaisissa perusteluissa koskien asiakkaan määritelmää (s. 69) tulisi kuitenkin tarkentaa asiakkaan määritelmää kohdassa, jossa ilmoitusvelvollinen/valvottava tarjoaa tavaroita tai palveluita, ettei asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen “liukuksi” liian pitkälle (mahdollisesti erilaisten tulkintojen perusteella, jos ei tätä tarkennettaisi) myynnin/markkinoinnin puolelle, mikä ei tässä varsinaisesti tulisi olla kai edes tarkoitus. SPL viittaa tässä yhteydessä myös tietosuojavaltuutetun toimiston antamaan lausumaan tässä ko. asiassa, ja sen esittämään samanlaiseen näkökulmaan koskien tavaroiden tai palvelujen tarjoamista.

SPL kummeksuu säännöskohtaisissa perusteluissa asiakkaan määritelmän yhteydessä annettujen käytännön esimerkkien (s. 70) osalta niiden juridisia perusteita liittyen ilmoitusvelvollisen tarpeeseen tunnistaa sellainen ei-sopimusperusteinen taho, joka riskiarvion mukaan olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista tunnistaa.

Luonnoksessa hallituksen esityksestä on (s. 70) todettu, että tällaisia em. ei-sopimussuhteisia tahoja voivat olla esimerkiksi kiinteistövälitysliikkeen osalta ostajat, joihin välitysliikkeellä ei ole suoraan sopimussuhdetta, mutta jotka ovat kiinteistönkaupassa liiketoimen osapuolia, ja kiinteistövälitysliikkeen on noudatettava myös heitä kohtaan hyvää välitystapaa. Edelleen samassa kohdassa todetaan toisena käytännön esimerkkinä, että “lisäksi tällaisia voivat olla esimerkiksi perintäyhtiön toimeksiantajan velallisasiakkaat, jotka eivät ole perintäyhtiön asiakkaita, mutta joita kohtaan perintäyhtiön tulee noudattaa hyvän perintätavan mukaista huolellisuusvelvollisuutta ja jotka tulee tunnistaa ja joiden henkilöllisyys tulee todentaa ainakin tilanteessa, joissa liiketoimi on epäilyttävä”.

SPL ymmärtää esityksen tavoittelemat muutokset, joilla toteuttaa riittävän tiedon kerääminen, jotta asiakkuuteen liittyvät merkitykselliset riskitekijät tunnistetaan asiakassuhteen alussa ja koko asiakassuhteen ajan, jolloin tarvittaessa ilmoitusvelvollisen/valvottavan on tunnistettava myös asiakkaan merkittäviä sopimus- ja liikekumppaneita voidakseen arvioida asiakassuhteeseen ja/tai asiakkaan yksittäiseen liiketoimeen liittyviä riskejä kokonaiskuvan muodostamiseksi. Mutta SPL ei ymmärrä sitä, miten edellä esitetyissä esimerkeissä perustelut pohjautuvat hyvään välitystapaan tai hyvään perintätapaan.

SPL:n käsityksen mukaan hyvä välitystapa liittyy välitystoimintaan, ja SPL toteaa, että hyvä perintätapa liittyy saatavan perintään liittyviin tarkoituksenmukaisiin perintätoimenpiteisiin eikä siten sitä (tai kumpaakaan näistä em. tavoista) tulisi yhdistää rahanpesulain mukaisiin velvoitteisiin ja käyttää perusteluna ei-sopimussuhteisten tahojen tunnistamiseen.

Siten SPL katsoo, että edellä esitetyt esimerkit perusteluineen vain sekoittavat sitä perimmäistä ajatusta, joka liittyy siihen luonnoksessa hallituksen esityksestä jäljempänä täysin selvästi ja riittävästi ko. asiasta (s. 72) todettuun, että "ilmoitusvelvollisen tulee itse riskiperusteisesti arvioida ja tunnistaa sellaiset ei-sopimusperusteiset tahot, joiden kohdalla sen tulee toteuttaa asiakkaan tuntemiseen liittyviä toimenpiteitä".

Edelleen SPL toteaa, että perintäliikkeelle asetettava velvollisuus ryhtyä velalliseen kohdistuviin tunnistamis- ja todentamistoimenpiteisiin olisi kovin outoa varsinkin tilanteessa, jossa perintäliikkeen asiakas eli velkoja ei olisi itse rahanpesulaissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen, jolloin velkojan ei ole tarvinnut ryhtyä mihinkään tunnistamistoimenpiteisiin asiakastaan kohtaan, mutta perintäliikkeen pitäisi ryhtyä. Vastaavasti tilanteessa, jossa perintäliikkeen asiakas on ilmoitusvelvollinen ja on jo tunnistanut oman asiakkaansa eli velallisen, perintäliikkeen pitäisi vielä toistamiseen tunnistaa velkojan asiakas.

Velalliseen kohdistuvia tunnistamis- ja todentamistoimenpiteitä ei myöskään perintäliike-velallinen - asetelmasta johtuen pystyttäisi käytännössä toteuttamaan. Käytännössä se tulisi estämään tehokkaan perinnän ja samalla se laajentaisi rahanpesulain soveltamisalan käytännössä kaikkiin toimialoihin, joissa käytetään luottokauppaa, varsinaisesta liiketoiminnasta riippumatta. Velalliset eivät tulisi myötävaikuttamaan rahanpesulaissa säädettyjen toimien toteuttamiseen, koska perintäliikkeellä ei ole käytettävissä mitään keinoja saada velallinen tekemään tarvittavat tunnistamis- ja todentamistoimet. Tilanne on siis täysin toinen kuin perintäliikkeen ja velkojan välistä asiakassuhdetta perustettaessa, jolloin perintäliike pystyy painostamaan asiakasta tekemään tarvittavat toimet asiakassuhteen perustamatta jättämisen uhalla.

Edellä kerrotuin syin SPL ehdottaa, että ko. esimerkkitalanteet tunnistettavista ei-sopimusperusteisista tahoista, jotka nyt on otettu luonnokseen hallituksen esityksestä, ja jotka liittyvät vain tietyn toimialan toimijoihin jätettäisiin huomiotta eli poistettaisiin esimerkkeinä ja niiden sijaan keskityttäisiin vain yleisempään kuvaukseen tilanteesta, jossa myös ei-

sopimusperusteisia tahoja tulisi tunnistaa, mikäli ilmoitusvelvollisen/valvottavan asiakkaasta tai asiakkaaksi pyrkivästä kartoittamat riskit tämän vaatii. Näin ko. asia/vaatimus koskisi selvemmin kaikkia ilmoitusvelvollisia/valvottavia ja olisi selkeämpi kaikille toimijoille noudattaa.

Mia Blomqvist
Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n hallituksen puolesta